

ἔγγραφα τῶν συνεννοήσεων καὶ τῶν σχεδίων ὡς μνημεῖα μιᾶς εὐγενοῦς προσπάθειας κατὰ τὰς δυστυχεστέρας ἡμέρας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Κυρίως ὁμῶς παρέμειναν ὡς μνημεῖα μιᾶς ἐνδόξου σελίδος τῆς ἱστορίας τῆς Μάνης, τῆς ὁποίας τὰ τέκνα καίπερ ἀνεξαρτησίας τυγχάνοντα τόσας κατέβαλον προσπάθειας καὶ θυσίας μόνον χάριν τῆς γενικωτέρας Ἑλληνικῆς ἰδέας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Ὁ πόλεμος Βενετῶν καὶ Μανιατῶν κατὰ τῶν Τούρκων.—Φραγκίσκος Μοροζίνης.—Λιμπεράκης Γερακάρης.—Ἡ κατάκτησις τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Βενετῶν.

Τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος ὑπῆρξε διὰ τὴν Μάνην περίοδος συνεχῶν συγκρούσεων, πολέμων ἐμφυλίων καὶ ἐχθρικών, ἀλλὰ καὶ περίοδος ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων. Διὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην πλεῖστοι εἶναι αἱ πηγαὶ ἐκ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἀρυσθῇ τις περιπετειώδεις καὶ λίαν περιέργους σελίδας τῆς ἱστορίας τῶν Μανιατῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1645 ἤρξατο ἐν Κρήτῃ ὁ τρομερὸς πόλεμος Βενετῶν καὶ Τούρκων. Ἡ Κρήτη πολιορκουμένη μετὰ πείσματος ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὑπερασπιζομένη γενναίως ὑπὸ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν ἐντοπίων ὑψίστατο τρομερὰς καταστροφὰς καὶ λεηλασίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Μανιαῖται ἐν συμμαχίᾳ διατελοῦντες μετὰ τῶν Ἴπποτῶν τοῦ ἐν Μάλτα τάγματος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου εἶχον ἐπιδοθῆ εἰς ἐπιδρομὰς κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, ἔχοντες δὲ καταρτίσει πλήρη στόλον εἶχον καταστή τὸ φόβητρον τοῦ ἐχθροῦ οὐχὶ μόνον πλέον ἐν τῇ ξηρᾷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ⁽¹⁾. Κατὰ τὸ ἔτος 1646 πιεζό-

(1) Ὁ περιηγητὴς Cuilletière (Athènes anciennes et nouvelles . . . σ. 28—38), τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν ἐντελῶς ἐπιπολαίως καὶ ὁ Κ. Σάβας (Τουρκοκρατομένη Ἑλλάς σ. 301) ἔγραψεν ἐντελῶς φαντασιώδη καὶ ἀνοπόστατα πράγματα περὶ τῶν τότε Μανιατῶν καὶ τῶν ἡθῶν των. Καὶ εἶναι μὲν γνωστὸν ὅτι οἱ περιηγηταὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διὰ λόγους κυρίως κυκλοφορίας τῶν βιβλίων των ἐφρόντιζον νὰ παρουσιάζουν τὰ μᾶλλον περίεργα καὶ μυθιστορηματικά, ἐν ἰδιαζούσῃ δὲ γόμφῃ ὡς ἡ Μάνη γόνιμον ἔδαφος εὕρισκε ἢ φαντασίαν των. Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὸν Cuilletière, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠμφισθητήθη ὑπὸ τοῦ Σρον καὶ ἄλλων καὶ αὐτῇ ἀκόμη ἡ περιήγησις τῆς Ἑλλάδος (1669), ὑπὸ πλείστων δὲ νεωτέρων ἱστορικῶν θεωρεῖται φαντασιοκόπος καὶ ἀναξιόπιστος (Ἴδε Γρ. Καμπούρογλου, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων τόμ. Α' σελ. 356). Τὰ δὲ περὶ Μανιατῶν ψεύδη του θεωροῦμεν καὶ ἀνάξια διαψεύσεως. Ἀρκούσι, νομίζομεν, αἱ ἐπὶ τῇ βάσει ἐγκύρων ἱστορικῶν πηγῶν ἐπιθέμεναι ἐν τῇ παρόντι βιβλίῳ σχέσεις τῶν Μανιατῶν πρὸς τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς, οἵτινες εἰς διαρκῆ ἐπικοινωνίαν διατελοῦντες μετὰ τὴν Μάνην εἶχον τοὺς λιμένας τῆς διηνεκῆ καταφύγια καὶ ἐφέροντο πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς οὐχὶ ὡς πρὸς ληστὰς, ἀλλ' ὡς πρὸς λαὸν φύσει φιλελεύθερον καὶ ὑπερήφανον. Τὸ κατὰ τῶν Τούρκων ἄγριον μῖσος τῶν Μανιατῶν ἴσως ἔφερον αὐτοὺς πολλάκις εἰς ὑπερβασίας. Ἀλλὰ μήπως καὶ οἱ